

Zsikla Mónika

Képek a szalonból

CAFÉ À VIDYA

Szüts Eszter, Kund Iván Patrik kiállítása

Konstrukció: Sander Bremer, hang: Lepsényi Imre, fény: Gungl Tibor

📍 Labor, Budapest
📅 2013. május 20-26.

„És jó barátainknak sokszor tartottunk ámulatra ilyen színjátékot, és úgy belebűvölődtek, hogy a látástudomány természetes indokaival és érveivel azután is nehezükre esett kialakított véleményüktől eltéríteniük őket, miután elárultuk nekik a fortélyt.”

Giovanni Battista della Porta: *Magia naturalis sive de miraculis rerum naturalium*, 1558. 17. könyv, 6. fejezet.

Három tér – három élmény, egy közösség. Bár a terek bejárásának volt logikus sorrendje, utólag is a legjobb döntésnek bizonyult „hátról” kezdeni, vagyis a Labor kiállítóterének legtávolabbi szegletében, a csiszolatlan falécekből finn nagyvonalúsággal megépített fal mögötti sötétben, ahol csendben elmerenghettem a kint látott kávézó művész, a ciripelő kekszesdoboz és a politúrozott ebédlőasztal közötti lehetséges összefüggéseken. A szürreális hozzávalók ugyanis azt a feladatot delegálták, hogy a sötétben számoljak el azzal a ténnyel, hogy a kintől beszűrődő zajok, a friss kávé illata és a lécfal másik oldalán berendezett polgári szalon miliője zavart keltően nem a white cube koreográfia szerint működik. Evidens válasznak tűnt, hogy akkor látogatóként is másként kell működnöm,

jelesül egy megvilágítatlan térben, a földön ülve a szalonból átcsúszott nagy szőnyeg társaságában elmélkedjek bevett percepciós szokásaim kudarcán. A számvetésen a kiállítás címében szereplő VIDYA szó hermeneutikája lendített tovább. A szanszkrit név a keleti kultúrában ma is a legtisztább, belső látásra utaló szakrális jelző, tudtam meg SZÜTS ESZTERTŐL. A jelentés tan valóságától talán az sem állt távol, hogy ezen a vaksötétben kellett elgondolkodnom. Többnyire ehhez hasonló foszlányokkal laktam be magam körül a fény nélküli teret, de eszembe jutott még a gyermekkori vendégségek kínos pillanata is, amikor az asztalról lelógó, földig érő terítő alá bebújva a fentiekhez hasonló érzéseket kergettem. Valamint rám tört a szorongás is, hogy belső vízióim projektálódnak a falakon, és kint a szalonban majd Freud kanapéja vár, de az álomfejtés ezúttal elmarad, mert a művészek hamarosan kávéval ébresztenek.

A képzelgések vetítövászná helyett azonban a szalon vitrines szekrényének és az utca zöldellő fáinak sziluettjei derengtek fel a sötétben, mint egy hirtelen érkező fata morgana. A jelenség ugyan véget vetett az individuális utópiámnak, de legalább annyira felkészületlenül ért, mint Hokusai metszetsorozatán¹ a japán teaház vendégeit a rizspapír tolóajtón megjelenő szent hegy képmása. A metszetet a megrémült alakokat a szolgáló az ablaktáblán nyílt kis lyuk

¹ *Fushi-ana no Fuji / A Fuji hegy fordított állású (camera obscura) képe egy teaházban*, Katsushika Hokusai - Fugaku Hyakkei: *A Fuji 100 látképe* című művéből, 1835 k.

SZÜTS ESZTER,
KUND IVÁN PATRIK
Café à Vidya, 2013
© Fotó: Kund Iván Patrik

látványával nyugtatta, amely a létrejött optikai jelenséget gerjesztette.

Privát camera obscurám fordított képén hamarosan feltűnt Eszter, aki az elmosogatott kávécsészéket a vitrines szekrénybe rakosgatta, az utcán gazdájával sétáló két vizsla pedig látszólag a szalon derítő reflektorának fényét szimatolta. Az árnyjátékban szétválaszthatatlanul mosódtak egybe az utca külső és a szalon belső terei, és mindehhez a polgári kultúra védjegyének számító biedermeier bútorok magukból kifordulva biztosították a díszletet.

A snittekből összeállt némafilm hosszúságának a tér tájolása szabott csak némileg határt. A jelenség létrejöttéhez szükséges természetes napfény koncentrációja ugyanis a délutáni órákban a legintenzívebb a szűk belvárosi utcában. Az urbanisztikai adottságnak köszönhetően ezért a szándékolt látvány ebben a rövid időintervallumban a leghatározottabb, így a látogató akkor részesülhetett vidya-ban, ha pont a megfelelő pillanatban volt jelen.

Mindez két ponton kapcsolódik Bourriaud-nak a *Relációesztétikában*² megfogalmazott téziseihez. Egyrészt a megmutatkozás és a valóság kapcsolata szempontjából, miszerint „a reprezentáció a valóságnak csupán egy pillanata: minden kép egy-egy pillanat, ugyanúgy, ahogy a tér bármelyik pontja X idő emléke és Y tér tükröződése”.³ A másik tétel a befogadó jelenlétére vonatkozik, akinek „el kell mennie valahová, hogy megtapasztaljon egy művet, az pedig mint műalkotás kizárólag ennek a megtapasztalásnak köszönhetően létezik”.⁴ A Laborban megépített camera obscura vidya élménye is ezen kritériumok alapján teljesült, hely és idő specifikumával illékony képeket generált az épp jó időben jelenlévő befogadó számára.

A kamrából kilépve a helyreállt szalontárgyak bensőséges közegében a teoretikus egy harmadik tana is aktuálissá vált, amely szerint a „műalkotás működhethet úgy is, mint egy kapcsolatokat generáló berendezés, melynek részét képezi bizonyos fokú véletlen is, mint egy olyan gépezet, mely egyéni vagy kollektív találkozásokat idéz elő és irányít”.⁵ A korábbiakban láttuk, hogy a véletlen faktor bele volt kódolva a látogató érkezésének jó vagy rossz időzítésébe, a kiállítás címének előtagja pedig a befogadói

² Nicolas Bourriaud: *Relációesztétika*, Elmegyakorlatok-Műcsarnok- könyvek 01. Budapest, 2007

³ u.o. 66.o.

⁴ u.o. 24.o.

⁵ u.o. 25.o.

A szerző a cikk írásának idején az Emberi Erőforrások Minisztériumának Kállai Ernő művészettörténeti-műkritikai ösztöndíjában részesült.

SZÜTS ESZTER,
KUND IVÁN PATRIK
Café à Vidya, 2013
© Fotó: Szüts Eszter

olvasatban egyértelmű felhívás volt egy közösen elfogyasztott kávéra. A kávéhoz minden látogató egyedi bögrét is választhatott magának a vitrinből, odajárulva azzal a kávéfőző művész asztalához. Miközben készült a fekete, az előtérből visszanézve az is feltűnt, hogy a politúros asztal nem is önmagában politúros, hanem a lapjáról terítőként lelógó festővászon maga volt a fotórealisztikusan megfestett politúr. Még egy fricska a polgári kultúrának, és a kortárs festménynek is, amiből egyszer csak terítő lett.

A gőzölgő fekete mellett kezdődő dialógus észrevétlenül vezetett át a kiállítás „aktív” részébe, ahol a művésszel, és az újonnan érkező látogatókkal a közösségnek berendezett reprezentatív térben automatikusan egy csapatá kovácsoltunk. Ők már csészékkel a kezükben zárták magukra a sötétkamra ajtaját... „Mindenki mást lát odabent”. Induláskor vettem észre a porcelán bögre oldalán a kézzel ráfestett fordított tükröződés piktogramot...

SZÜTS ESZTER,
KUND IVÁN PATRIK
Café à Vidya, 2013
© Fotó: Kund Iván Patrik